

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ภาษาเป็นเครื่องมือในการดำรงชีวิตของมนุษย์ มนุษย์จึงสามารถเรียนรู้ภาษาเพื่อดำรงชีวิตเป็นเครื่องมือของการสื่อสารและสามารถพัฒนาภาษาของตนได้ ภาษาช่วยให้คนรู้จักคิดและแสดงออกของความคิดด้วยการพูด การเขียน และการกระทำซึ่งเป็นผลจากการคิด ถ้าไม่มีภาษาคนจะคิดไม่ได้ถ้าคนมีภาษาน้อย มีคำศัพท์น้อย ความคิดของคนก็จะแคบไม่กว้างไกล คนที่ใช้ภาษาได้ดีจะมีความคิดดีด้วย คนจะใช้ความคิดและแสดงออกทางความคิดเป็นภาษา ซึ่งส่งผลไปสู่การกระทำผลของการกระทำส่งผลไปสู่ความคิดซึ่งเป็นพลังของภาษา ภาษาจึงมีบทบาทสำคัญต่อมนุษย์ช่วยให้มนุษย์พัฒนาความคิด ช่วยดำรงสังคมให้มนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุขมีไมตรีต่อกัน ช่วยเหลือกันด้วยการใช้ภาษาติดต่อสื่อสารกัน ช่วยให้คนปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม ภาษาช่วยให้มนุษย์เกิดการพัฒนา ใช้ภาษาในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การอภิปรายโต้แย้งเพื่อนำไปสู่ผลสรุป มนุษย์ใช้ภาษาในการเรียนรู้ จดบันทึกความรู้ แสวงหาความรู้ และช่วยจรรโลงใจด้วยการอ่านบทกลอน ร้องเพลง ภาษายังมีพลังในตัวของมันเอง เพราะภาพย่อมประกอบด้วยเสียงและความหมาย การใช้ภาษาใช้ถ้อยคำทำให้เกิดความรู้สึกต่อผู้รับสาร ให้เกิดความงงเกลียดชังหรือเกิดความชื่นชอบ ความรักย่อมเกิดจากภาษาทั้งสิ้น ที่นำไปสู่ผลสรุปที่มีประสิทธิภาพ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551, หน้า 69) ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพและเสริมสร้างบุคลิกภาพของคนในชาติให้มีความเป็นไทย เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้สามารถประกอบกิจกรรม การงาน และดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างสันติสุข และเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ประสบการณ์จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความรู้ พัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์วิจารณ์ และสร้างสรรค์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี ตลอดจนนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังเป็นสื่อแสดงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษด้านวัฒนธรรมประเพณี และสุนทรียภาพ เป็นสมบัติล้ำค่าควรแก่การเรียนรู้ อนุรักษ์ และสืบสานให้คงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2552, หน้า 1)

วรรณคดีไทย เป็นสมบัติล้ำค่าของแผ่นดินที่กวีทั้งหลายได้รังสรรค์ไว้ในทุกยุคทุกสมัย วรรณคดีจึงสะท้อนภาพของสังคมไทย โดยใช้ตัวอักษรที่มีแง่มุมในด้านวรรณศิลป์เป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอด จึงกล่าวได้ว่า วรรณคดีไทยคือสมบัติคู่บ้านคู่เมือง และมีส่วนสำคัญในการแสดงถึงความเป็นชาติมาช้านาน ปัจจุบันหลักสูตรการศึกษาทุกระดับได้มีการบรรจุ

วรรณคดีไทยเอาไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย ทั้งนี้ก็เพราะในหมวด 4 ของแผนการศึกษาที่กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542, หน้า 12) ได้กล่าวถึงการเน้นความสำคัญของความรู้ของผู้เรียนในข้อหนึ่งไว้ว่า ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทย และระบบการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ดังนั้นการศึกษาวรรณคดีไทยจึงเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยทำให้แนวทางการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 บรรลุจุดมุ่งหมายได้เป็นอย่างดี เพราะวรรณคดีก็คือภาพสะท้อนสังคม หรือกระจกเงาบานใหญ่ของสภาพสังคมไทยในการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีไทยในโรงเรียน นอกจากจะต้องมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมองเห็นคุณค่า และช่วยกันชำระไว้ซึ่งเอกลักษณ์ไทยแล้ว การสอนวรรณคดีไทยยังช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้แนวคิด พฤติกรรม ค่านิยมของผู้คนในยุคสมัยนั้น ๆ ข้อคิดคำสอน ตลอดจนอุทาหรณ์สอนใจที่ได้จากวรรณคดีล้วนเป็นภูมิปัญญาอันล้ำค่ายิ่งที่กวีทั้งหลายได้ฝากไว้ในกลวิธีการประพันธ์ที่สามารถสร้างความงามให้เกิดขึ้นอย่างกลมกลืนในวัตถุประสงค์ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดเอาไว้ในยุคของการปฏิรูปการศึกษา สาระสำคัญของการเรียนรู้ในปัจจุบันเน้นให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง มุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกที่ถูกต้องในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ มีความภูมิใจในความเป็นไทยรู้จักรักชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่นภูมิปัญญาไทย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542, หน้า 5) สิ่งที่สามารถเชื่อมโยงความสำคัญของภาษาไทยกับวรรณคดีให้สามารถพัฒนาได้นั้นจำเป็นต้องอาศัยการอ่านเข้ามาช่วยทำให้เกิดความเข้าใจ และสร้างสรรค์จรโลงวัฒนธรรมความเป็นชาติให้สืบต่อไป

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าการศึกษาวรรณคดีนอกจากจะเป็นการรับอรรถรสความงามทางภาษาแล้วในแง่คิดคติสอนใจที่ได้รับจากวรรณคดียังเป็นการยกระดับจิตใจให้สูงขึ้นสังคมไทยจึงให้ความสำคัญของวรรณคดีมาตั้งแต่สมัยโบราณ จะเห็นได้จากการที่คนไทยจดจำวรรณคดีได้ด้วยวิธีการฟัง การดูจากการแสดงแล้วจดจำคติข้อคิดที่ได้จากเรื่องมาสั่งสอนลูกหลานเมื่อมีระบบการศึกษาได้มีการกำหนดวิชาวรรณคดีไว้ในหลักสูตรวิชาภาษาไทยทุกระดับตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาจนถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในการเรียนการสอนวรรณคดีเพื่อให้ได้ผลสัมฤทธิ์ตามจุดประสงค์ของหลักสูตรครูผู้สอนต้องฝึกให้นักเรียนได้พินิจวรรณคดีคือ ศึกษาวรรณคดีอย่างลึกซึ้งโดยการอ่านวรรณคดีอย่างพิถีพิถะระหัด ทำความเข้าใจ ดีความพิจารณาเนื้อหา และแนวคิดแล้วสามารถประเมินค่าวรรณคดีเรื่องนั้น ๆ ในด้านศิลปะการประพันธ์ องค์ประกอบและคุณค่า ซึ่งหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดเนื้อหาของการศึกษาวรรณกรรมไว้ คือ วิเคราะห์วรรณคดีวรรณกรรมเพื่อหาข้อมูลแนวความคิดคุณค่าของงานประพันธ์และเพื่อความเพลิดเพลิน การเรียนรู้และทำความเข้าใจกับ

บทเห่ บทร้องเล่นของเด็ก เพลงพื้นบ้านที่เป็นภูมิปัญญาที่มีคุณค่าของไทย ซึ่งได้ถ่ายทอดความรู้สึกรักใคร่ ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี เรื่องราวของสังคมไทยในอดีตและความงามของภาษาเพื่อให้เกิดความซาบซึ้งและภูมิใจในบรรพบุรุษที่ได้สั่งสมสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน โดยกำหนดไว้ในสาระที่ 5 วรรณคดีวรรณกรรมและกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ของผู้เรียนไว้ว่า ผู้เรียนต้องเข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่า และนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 2)

จากผลการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติ (O-NET) ปีการศึกษา 2554 พบว่า คะแนนเฉลี่ยกลุ่มสาระภาษาไทย สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 34.68 ระดับเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 สุพรรณบุรีได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 35.27 และปีการศึกษา 2555 ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 33.97 ระดับเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 สุพรรณบุรีได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 35.26 (สำนักทดสอบทางการศึกษา (องค์การมหาชน), 2555, หน้า 23) ซึ่งจากผลการประเมินดังกล่าวจะเห็นว่าคะแนนเฉลี่ยระดับเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 สุพรรณบุรีมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นทั้งสองปีการศึกษา แม้ผลการประเมินจะเพิ่มสูงขึ้นกว่าระดับประเทศก็ตามแต่การสอบทั้งสองระดับก็ยังต่ำกว่าร้อยละ 50 จากผลการประเมินดังกล่าวเป็นเพราะการกำหนดจุดหมายของหลักสูตรกำหนดไว้กว้าง ทำให้ครูไม่สามารถทำความเข้าใจจึงสอนไม่ครบตามจุดมุ่งหมาย ครูไม่มีใจรักในวรรณคดี ไม่เห็นคุณค่า ไม่มีความรู้พอ ทั้งความรู้วรรณคดีโดยตรงและความรู้ประกอบการสอน ครูภาษาไทยร้อยละ 70 อ่านหนังสือน้อยมาก ไม่อ่านวรรณคดีฉบับสมบูรณ์จะอ่านเฉพาะเรื่องย่อที่สอนเท่านั้นทำให้ขาดความรู้ความเข้าใจเนื้อหาของวรรณคดี ขาดความกระตือรือร้นในการสอนและปรับปรุงวิธีสอน ไม่เน้นถึงจุดควรเน้น ไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น (ยุรฉัตร บุญสนิท, 2544, หน้า 56-60) นอกจากนั้นครูยังขาดความรู้ความเข้าใจเทคนิควิธีสอนต่างๆ เมื่อไม่เข้าใจวิธีสอนดังกล่าวอย่างแท้จริงจึงเน้นไปที่กิจกรรมมากกว่าที่จะให้ความสำคัญกับเนื้อหาวิชานั้นทำให้นักเรียนไม่ได้เข้าถึงเนื้อหาของวรรณคดีจริงๆ (จารุวรรณ เทียนเงิน, 2547, บทคัดย่อ) ครูผู้สอนต้องปรับปรุงพัฒนาวิธีการเรียนการสอนให้หลากหลาย ปรับเปลี่ยนวิธีจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับนักเรียน ไม่มีวิธีการสอนที่ดีที่สุดเพียงอย่างเดียว ครูต้องนำทุกวิธีเท่าที่ว่าจะเห็นประโยชน์แก่การเรียนของเด็กมาใช้ในการเรียนการสอน (ฐะปะนีย์ นาครทรรพ, 2545, หน้า 45)

วิธีสอนโดยใช้เทคนิคแผนภาพความคิดแผนภาพความคิด (mind mapping) พัฒนาขึ้นโดย โทนี บูซาน (Tony Buzan) เมื่อ ค.ศ. 1970 ซึ่งเขาได้อธิบายว่าในสมองมนุษย์มีเซลล์ประสาทในสมองกว่าสิบล้านเซลล์มีความเชื่อมโยงกันด้วยส่วนที่เรียกว่า dendrite ที่ยื่นออกไปรอบทิศทางเพื่อรับข้อมูลจากเซลล์ประสาทเซลล์อื่นๆ และ axon ที่ใช้ในการส่งข้อมูลไปยังเซลล์ประสาทอื่นๆ ทั้ง dendrite และ axon มีการเชื่อมโยงกันอยู่ในสมองอย่างไม่มีที่สิ้นสุด การทำงานในสมองมนุษย์เช่นนี้ บูซาน เรียกว่า การคิดรอบทิศทาง (mind mapping) นี้เป็น

เสมือนกระจกที่สะท้อนเงาการคิดรอบทิศทางของเราออกมาให้ได้รับรู้ ทำความเข้าใจระบบความคิดของตนเองและทำให้เกิดอิสระในการคิด ลักษณะของแผนภาพความคิดเป็นการเรียนได้รอบทิศทางไม่สิ้นสุด สอดคล้องกับผลการวิจัยของอำภา เวฬุนารักษ์ (2553, หน้า 107) ได้ทำการวิจัย พบว่า ความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่สอนโดยใช้แผนภาพความคิดหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิธีสอนโดยใช้เทคนิคซีไออาร์ซี เป็นเทคนิคการเรียนแบบร่วมมือซึ่งพัฒนาโดย สลา วิน และสตีเวนส์ เป็นรูปแบบการเรียนการสอนแบบร่วมมือที่ใช้ในการสอนอ่านและเขียน โดยเฉพาะ รูปแบบนี้ประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 3 กิจกรรม คือ กิจกรรมการอ่านแบบเรียน การสอนการอ่านเพื่อความเข้าใจ และการบูรณาการภาษากับการเรียน โดยผู้เรียนในกลุ่ม 4 คน ช่วยกันทำกิจกรรมต่างๆ เช่น ฝึกการอ่าน การออกเสียงให้กันฟัง ฝึกการสะกดคำ ฝึกไวยากรณ์ รวมทั้งร่วมกันคาดเดาคำตอบจากเรื่องราวในบทเรียน ตลอดจนการสรุปเรื่องที่อ่านให้เพื่อนฟัง และทำที่สุดแต่ละคนเขียนเรียงความ โดยมีเพื่อนๆ ในกลุ่มช่วยกันตรวจ แก้ไข ก่อนจัดพิมพ์ ผลงานของทุกคนเพื่อเป็นรายงานกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของกชพันธ์ ช่มอาวุธ (2553, หน้า 107) ได้ทำการวิจัย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่รับการสอนด้วยเทคนิคซีไออาร์ซี สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนที่รับการสอนด้วยเทคนิคซีไออาร์ซี มีเจตคติต่อวิชาภาษาอังกฤษสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำวิธีสอนโดยใช้เทคนิคแผนภาพความคิดกับเทคนิคซีไออาร์ซีมาเป็นแนวทางการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถในการเรียนการสอนวรรณคดีไทย เรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนพลายแก้วแต่งงานกับนางพิมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ส่งผลให้ผลการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีผลสัมฤทธิ์เพิ่มสูงขึ้นต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่สอนโดยใช้เทคนิคแผนภาพความคิดระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่สอนโดยใช้เทคนิคซีไออาร์ซีระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่สอนโดยใช้เทคนิคแผนภาพความคิดกับเทคนิคซีไออาร์ซี
4. เพื่อเปรียบเทียบเจตคติต่อการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่สอนโดยใช้เทคนิคแผนภาพความคิดกับเทคนิคซีไออาร์ซี

ความสำคัญของการวิจัย

1. นักเรียนมีความสามารถในการเรียนวรรณคดีไทยและมีเจตคติต่อการเรียนวรรณคดีไทยสูงขึ้น
2. เป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิคแผนภาพความคิดกับเทคนิคซีไออาร์ซีแก่ผู้เรียน
3. เป็นแนวทางแก้ปัญหาพัฒนาการเรียนการสอนและกิจกรรมต่างๆ ในรายวิชาอื่นๆ ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ
4. เป็นแนวทางให้ผู้สนใจศึกษาค้นคว้าเทคนิคการสอนและนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้ประโยชน์ต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 โรงเรียนสามชุกรัตนโมศาราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 9 จำนวน 10 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 35 คน รวม 350 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 โรงเรียนสามชุกรัตนโมศาราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 9 จำนวน 2 ห้องเรียนละ 35 คน รวม 70 คน ซึ่งได้จากการสุ่มแบบกลุ่มโดยจากนักเรียนทั้งหมด 10 ห้อง เหลือ 2 ห้องเรียน และจับสลากเพื่อคัดเลือกเป็นกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 จำนวน 70 คน

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ วิธีสอนแบ่งได้ 2 วิธี คือ

2.1.1 วิธีสอนเทคนิคแผนภาพความคิด

2.1.2 วิธีสอนเทคนิคซีไออาร์ซี

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลการเรียนรู้ แบ่งได้ 2 ด้าน

2.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย

2.2.2 เจตคติต่อการเรียนวรรณคดีไทย

3. ด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เนื้อหาวิชาภาษาไทยชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่องเสภาขุนช้างขุนแผน ตอนพลายแก้วแต่งงานกับนางพิมซึ่งสอดคล้องกับสาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม มาตรฐาน ท 5.1 เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิจารณ์วรรณคดีและวรรณกรรมไทย อย่างเห็นคุณค่าและนำมาใช้ในชีวิตจริง ตัวชี้วัดที่ 1 สรุปเนื้อหาวรรณคดีและวรรณกรรมท้องถิ่น

ในระดับที่ยากยิ่งขึ้น ตัวชี้วัดที่ 2 วิเคราะห์วิถีไทยและคุณค่าจากวรรณคดีและวรรณกรรมที่อ่าน ตัวชี้วัดที่ 3 สรุปความรู้และข้อคิดจากการอ่านเพื่อนำไปใช้ในชีวิตจริง และตัวชี้วัดที่ 4 ท่องจำ และบอกคุณค่าบทอาขยานตามที่กำหนด และบทร้อยกรองที่มีคุณค่าตามความสนใจและนำไปใช้อ้างอิง

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

ระยะเวลาในการศึกษา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 โดยสอนสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง เป็นเวลา 4 สัปดาห์ รวมทั้งสิ้น 12 ชั่วโมง

นิยามศัพท์เฉพาะ

วิธีสอนเทคนิคแผนภาพความคิด (mind mapping) หมายถึง วิธีสอนที่ช่วยให้นักเรียนสรุปสาระสำคัญได้โดยใช้แผนภาพความคิด แผนภาพความคิดเป็นการจัดกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยใช้วิธีสอนของ ทิศนา ขัมมณี ซึ่งมี 4 ขั้นตอน คือ 1) จัดเตรียมแผนภาพความคิดเป็นการทบทวนความรู้เดิม ชักถามความรู้และประสบการณ์ของผู้เรียนเกี่ยวกับเรื่องที่จะสอน บอกวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน 2) นำเสนอแผนภาพความคิดชี้แจงวัตถุประสงค์ของบทเรียน นำเสนอแผนภาพความคิดด้วยวิธีการต่างๆ 3) เสนอเนื้อหาสาระใหม่ของบทเรียนที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยวิธีการต่างๆ และ 4) จัดโครงสร้างความรู้ ส่งเสริมกระบวนการจัดโครงสร้างความรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่างๆ

วิธีสอนเทคนิคซีไออาร์ซี (cooperative Integrated reading and composition) หมายถึง วิธีสอนที่แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อย ประกอบด้วยสมาชิกที่มีความสามารถทางการเรียนแตกต่างกันมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำกิจกรรมร่วมกันช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยใช้วิธีสอนของสุนทรี คนเที่ยง ซึ่งมี 4 ขั้นตอน คือ 1) นำเข้าสู่บทเรียน ทบทวนความรู้เดิมเพื่อเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับเรื่องใหม่ 2) ขั้นฝึกเป็นกลุ่ม ฝึกโดยมีครูควบคุมและฝึกแบบอิสระ 3) ขั้นทดสอบเรื่องที่เรียนใช้เวลาประมาณ 15-20 นาที โดยทดสอบรายบุคคล และ 4) ขั้นตระหนักถึงความสำเร็จในกลุ่มเพื่อชี้ให้เห็นคุณค่าของความร่วมมือ

ผลการเรียนรู้ หมายถึง ความรู้ ความสามารถที่ได้จากการเรียนรู้วรรณคดีไทย ซึ่งจำแนกได้ 2 ด้าน คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้วรรณคดีไทย และเจตคติที่มีต่อการเรียนวรรณคดีไทย

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้ ความสามารถที่ได้จากการเรียนรู้เกี่ยวกับวรรณคดีไทย เสนาขุนช้างขุนแผน ตอนพลายแก้วแต่งงานกับนางพิม พิจารณาได้จากคะแนนที่นักเรียนทำการทดสอบโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

เจตคติต่อการเรียนวรรณคดี หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดและความคิดเห็น ของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวรรณคดีไทย เสาอาชนข้างขุนแผน ตอนพลายแก้วแต่งงานกับนางพิม หลังจากได้รับประสบการณ์ในการเรียนการสอนที่เป็นตัวกระตุ้นให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมลักษณะใดลักษณะหนึ่งซึ่งวัดได้จากแบบสอบถามวัดเจตคติต่อการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสามชุกรัตนโกการาม อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557

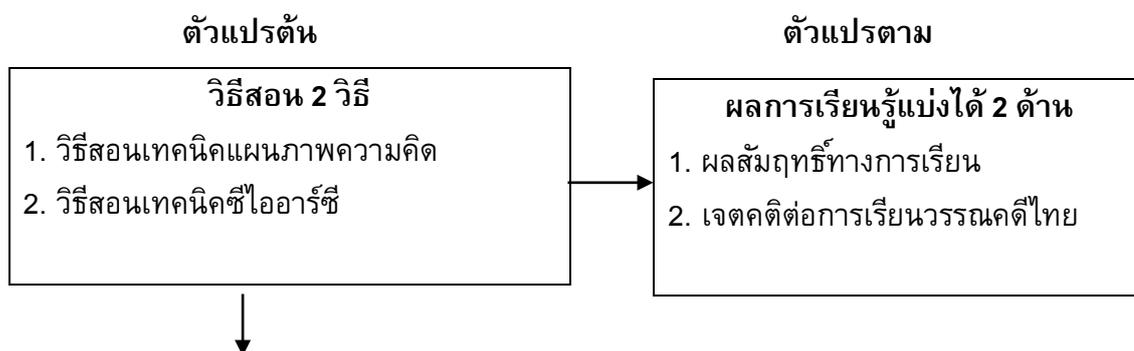
กรอบแนวคิดในการวิจัย

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความคิด รู้จักการคิดค้น อย่างมีเหตุผล รู้จักแก้ปัญหาและองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง การจัดการเรียนการสอนที่จะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ อย่างครบถ้วนไม่ใช่เรื่องง่าย ต้องผ่านกระบวนการที่หลากหลาย การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีและแนวคิดเทคนิคแผนภาพความคิดซึ่งพัฒนาขึ้นโดย บูซัน, โทนี (Buzan, Tony, 1991 pp. 27-59) เมื่อ ค.ศ. 1970 ได้อธิบายว่าในสมองมนุษย์มีเซลล์ประสาทในสมองกว่าสิบล้านเซลล์มีความเชื่อมโยงกันด้วยส่วนที่เรียกว่า dendrite ที่ยื่นออกไปรอบทิศทางเพื่อรับข้อมูลจากเซลล์ประสาทเซลล์อื่นๆ และ axon ที่ใช้ในการส่งข้อมูลไปยังเซลล์ประสาทอื่นๆ ทั้ง dendrite และ axon มีการเชื่อมโยงใยกันอยู่ในสมองอย่างไม่มีที่สิ้นสุด วิธีสอนเทคนิคแผนภาพคิดในหลายกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้ผลดี อาทิเช่น ญัฐ สิมะธัมมันธ์ (2551, หน้า 96-97) พบว่า คะแนนความสามารถในการสร้างแผนภาพความคิดของนักเรียน มีค่ามัธยัมเลขคณิตเท่ากับ 44.87 จากคะแนนเต็ม 50 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 89.74 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ผู้วิจัยจึงได้นำขั้นตอนการสอนของทศนา แชมมณี ซึ่งมี 4 ขั้นตอน คือ 1) จัดเตรียมแผนภาพความคิดเป็นการทบทวนความรู้เดิม ซักถามความรู้และประสบการณ์ของผู้เรียนเกี่ยวกับเรื่องที่จะสอน บอกวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน 2) นำเสนอแผนภาพความคิดชี้แจงวัตถุประสงค์ของบทเรียน นำเสนอแผนภาพความคิดด้วยวิธีการต่างๆ 3) เสนอเนื้อหาสาระใหม่ของบทเรียนที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยวิธีการต่างๆ 4) จัดโครงสร้างความรู้ ส่งเสริมกระบวนการจัดโครงสร้างความรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่างๆ

การสอนเทคนิคซีไออาร์ซีซึ่งพัฒนาโดย สลาวิน, และสตีเวนส์, (Slavin, & Steven, 1987, pp. 8-9) เสนอวิธีเรียนแบบร่วมมือด้วยการแบ่งกลุ่มผู้เรียนตามระดับ ความสามารถ (เก่ง ปานกลาง อ่อน) เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ใช้ในการสอนอ่านและเขียนโดยเฉพาะรูปแบบนี้ประกอบ ด้วยกิจกรรมหลัก 3 กิจกรรม คือกิจกรรมการอ่านแบบเรียน การสอนอ่านเพื่อความเข้าใจ และการบูรณาภาษากับการเรียน การสอนเทคนิคซีไออาร์ซีในหลายกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้ผลดี อาทิ เช่น พระจารย์พงษ์ จึงประยูร (2553, หน้า 74) พบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนเทคนิคซีไออาร์ซี มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครูอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 ผู้วิจัยจึงได้นำขั้นตอนการสอนของสุนทรีย คนเที่ยง ซึ่งมี 4 ขั้นตอน คือ 1) นำเข้าสู่บทเรียน ทบทวนความรู้เดิมเพื่อเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับเรื่องใหม่ 2) ชั้นฝึกเป็นกลุ่ม ฝึกโดยมีครูควบคุมและฝึกแบบอิสระ 3) ชั้นทดสอบเรื่องที่เรียนใช้เวลาประมาณ 15-20 นาที โดยทดสอบรายบุคคล 4) ชั้นตระหนักถึงความสำเร็จในกลุ่มเพื่อชี้ให้เห็นคุณค่าของความร่วมมือ

วิธีสอนเทคนิคแผนภาพความคิดกับเทคนิคซีไออาร์ซี ที่ผู้วิจัยนำมาใช้สอนครั้งนี้เน้นการคิดที่มีประสิทธิภาพในการเชื่อมโยงความคิดต่างๆ ความคิดรวบยอดเข้าด้วยกัน เป็นวิธีการของกระบวนการคิดตามธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่เด็วยกกันก็ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ฟังพาท้ายกัน มีความรับผิดชอบร่วมกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่สอนโดยใช้เทคนิคแผนภาพความคิด หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้เทคนิคซีไออาร์ซี หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้เทคนิคแผนภาพความคิดกับเทคนิคซีไออาร์ซี แตกต่างกัน
4. เจตคติต่อการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้เทคนิคแผนภาพความคิดกับเทคนิคซีไออาร์ซี แตกต่างกัน